

FRANJO IZ MILANA,
Ulazak Ludovika I. u Zadar 1358,
detalj škrinje Sv. Šimuna. Zadar,
crkva Sv. Šimuna

GOTIČKI KALEŽ. Zagreb, riznica katedrale

krizevi (u Korčuli I. Progonovića i dr.) te biskupski štapovi (Zagreb—L. Baratina i O. Thuza, Hvar — I. Pritića od *P. Dubravčića*), naravno, trajno u usporedbi s podjednako raznolikim uvozom (u Male braće u Dubrovniku, raspelo *Ivana iz Basela* itd.).

Među importiranim su predmetima dragocjenosti od bjelokosti francuskoga podrijetla, reljefi od alabastera iz Engleske, vezene slike iz Njemačke, kovani predmeti iz Ugarske, čipke i tkanine iz Venecije, zlatnina iz Italije, sve dokazi visoke likovne kulture i široke potražnje za umjetničkim proizvodima.

Raznolikošću spomenika i umjetnina te izvornih zapisa o množini, rasprostranjenosti i raslojenosti umj. djelatnosti, gotičko je doba u Hrvatskoj dokazalo iznimne osebnosti i zacijelo je jedna od najbogatijih stilskih epoha u prošlosti.

LIT.: C. Budiniš, Dal Carnaro al Friuli, Trieste 1928. — Lj. Karaman, Umjetnost u Dalmaciji, XV. i XVI. vijek, Zagreb 1933. — C. Fisković, Naši graditelji i kipari XV. i XVI. stoljeća u Dubrovniku, Zagreb 1947. — Lj. Karaman, Pregled umjetnosti u Dalmaciji, Zagreb 1952. — C. Fisković, Prvi poznati dubrovački graditelji, Dubrovnik 1955. — M. Prelog, Poreč, grad i spomenici, Beograd 1957. — C. Fisković, Zadarski sredovječni majstori, Split 1959. — M. Prelog, Dalmatinski opus Bonina da Milano, Prilozi—Dalmacija, 1961. — C. Fisković, Juraj Dalmatinac, Zagreb 1963. — B. Fučić, Istarske freske, Zagreb 1963. — K. Prijatelj, Slikar Blaž Jurjev, Zagreb 1965. — I. Fisković, Prijedlog za kipara Jurja Petrovića, Peristil, 1955—56, 8—9. — K. Prijatelj, Dubrovačko slikarstvo XV. i XVI. stoljeća, Zagreb 1968. — G. Gamulin, Bogorodica u hrvatskoj umjetnosti, Zagreb 1971. — I. Petricioli, Umjetnička obrada drveta u Zadru u doba gotike, Zagreb 1972. — V. Radauš, Srednjovjekovni spomenici Slavonije, Zagreb 1973. — N. Klaić i I. Petricioli, Zadar u srednjem vijeku do 1409. god., Zadar 1976. — Juraj Matejev Dalmatinac, Radovi IPU, 1979—82, 3—6. — M. Planić-Lončarić, Planirana izgradnja na području Dubrovačke republike, Zagreb 1980. — I. Fisković, Gotička kultura Trogira, Mogućnosti, 1980, 10—11. — V. Ehl, Gotičko kiparstvo u Istri, Zagreb 1982. — A. Horvat, Osvrt na parlerijansku radionicu u Zagrebu i na njezine odraze u sjevernoj Hrvatskoj, Iz staroga i novoga Zagreba, VI, Zagreb 1982. — I. Petricioli, Škrinja sv. Šimuna u Zadru, Zagreb 1983. — D. Vukičević-Samaržija, Sakralna gotička arhitektura u Slavoniji, Zagreb 1986. — Blaž Jurjev Trogiranin (katalog), Zagreb 1987. — D. Miletić i M. Valjato-Fabris, Kapela sv. Filipa i Jakova na Medvedgradu, Zagreb 1987. — J. Belamarić, Gotičko raspelo iz Kotora, Prilozi—Dalmacija, 1987. — A. Deanović i Ž. Čorak, Zagrebačka katedrala, Zagreb 1988. — Z. Horvat, Struktura gotičke arhitekture, Zagreb 1989. — Kultura pavlina u Hrvatskoj 1244—1786 (katalog), Zagreb 1989. — Z. Horvat, Katalog gotičkih profilacija, Zagreb 1992. — B. Fučić, Vincent iz Kastva, Zagreb 1992. — D. Vukičević-Samaržija, Gotičke crkve Hrvatskoga zagorja, Zagreb 1993.

I. Fis.

GOTOVAC, Frano, arhitekt (Split, 31. VIII. 1928 — 21. I. 1990). Diplomirao na Tehničkom fakultetu u Zagrebu 1953. Od 1955. djeluje u Splitu, a od 1970. vodi projektni biro »Konstruktor«. Njegovi se projekti

izdvajaju jednostavnim i čistim volumenima. Likovnu cjelovitost prostora postiže odmjerenom primjenom suvremenih materijala. Važnije su mu realizacije: školska poliklinika (1961), srednja ekonomska škola (1962), crkva Sv. Obitelji i samostan Sv. Josipa (1969), stambeno-poslovne zgrade u Ulici R. Boškovića (1971), Sveučilišnoj ulici (1974), uz Ulicu J. Dobrile (1977) i na Špinutu (1980) u Splitu; restoran i paviljonske hotelske zgrade (1966) u Supetru; robna kuća »Dalma« (1968), stambene zgrade kaskadnoga tipa (1972), obiteljske kuće u nizu uz Cetinu (1973) i zgrada na Punt (1975) u Omišu. Sudjeluje na natječajima za rješenje područja Špinut-Poljud (1963, I. nagrada), hotelski kompleks i pastoralni centar (1971), sportsko-rekreacijsku zonu Špinut-Poljud sa stadionom NK »Hajduk« (1975) i za kompleks poslovnih objekata na Trgu Hrvatske bratske zajednice (1980, I. nagrada) — sve u Splitu. Izlagao u Splitu (1967, 1968. i 1972). Osvrte na urbanističko-arhitektonska zbivanja u nas objavljuje u listovima »Hortikultura«, »Čovjek i prostor«, »Slobodna Dalmacija«, »Nedjeljna Dalmacija«, »Novi list«, »Večernji list«.

LIT.: A. Pasinović, Poetika stadiona, Telegram, 4. VIII. 1972. — Ž. Čorak, Grad i groblje, Nedjeljna Dalmacija, 13. VIII. 1972. — I. Maroević, Arhitektura 70-ih godina u Hrvatskoj (katalog), Zagreb 1982. — Arhitektura u Hrvatskoj 1945–1985, Arhitektura, Zagreb 1986, 196–199. — T. Odak, Stanovanje je arhitektura, Arhitektura, 1989–1991, 208–210. J. M. M.

GOTOVAC, Tomislav, likovni umjetnik (Sombor, 9. II. 1937). Diplomirao filmsku režiju u Beogradu 1976. Živi i djeluje u Zagrebu od 1977. Fotografijom se bavi od kraja 50-ih godina, eksperimentalnim filmom i multimedijским istraživanjima od 1960. God. 1967, u okviru Festivala eksperimentalnoga filma (GEFF) u Zagrebu, izvodi prvi happening »Naš happ«. Između 1962–77. snimio je dvadesetak eksperimentalnih filmova. Od 1962. započinje seriju posebnih umjetničkih aktivnosti u središtu kojih se nalazi sam autor kao medij (performance). U Zagrebu izvodi zapažene i provokativne umjetničke akcije »Čišćenje ulica«, 1980; »Prodavanje novina«, 1981–84; »Zagreb, volim te«, 1981; »Superman«, 1984; »Paranoia Art«, 1986; »Pad Bastille 14. srpnja«, 1991, te grafite pred publikom (1992). Kroniku svojih akcija objavljivao je u »Studentskome listu« i »Poletu«. God. 1991. izlagao je na izložbi »Rhetorical Image« u New Yorku (New Museum).

LIT.: M. Susovski, Tomislav Gotovac (katalog), Zagreb 1979. — Ž. Koščević, Akcije Tomislava Gotovca, ŽU, 1982, 33–34. — M. Bašić i Z. Simić, Tom Gotovac Story, Polet, 30. VI. 1989. Ž. Kć.

GRABOVAC, selo u Imotskoj krajini. Prema arheol. nalazima (kamene sjekire, keramika, bakreni i brončani predmeti) naseljeno već u prapov. doba. Iz rim. doba su ostaci utvrda, nalazi novca i grob s reljefnom pločom. Kroz selo je prolazila rim. cesta, a nova je izgrađena u doba franc. vladavine u Dalmaciji. Uz župnu crkvu (sagrađena 1722) očuvana su četiri stećka, ukrašena reljefima, od kojih su tri uzidana u sakristiju crkve.

LIT.: F. Bulić, Novi prehistorijski nahodjaji u Grabovcu, VjAHD, 1898, 14–15. — L. Katić, Stećci u Imotskoj krajini, SHP, 1954, str. 152–157. — N. Cambi, Nuove scoperte di archeologia cristiana in Dalmazia, Actes du XIe Congrès international d'archéologie chrétienne, Roma 1989. N. B. B.

GRABOVAN, Jovan (Četirević), slikar (Grabovo, Albanija — Osijek, oko 1790). Potječe iz obitelji ikonopisaca. Prvo njegovo potpisano djelo je *Raspeće* iz Šikloša u Mađarskoj (1733). Nastanio se u Osijeku i slikao u Slavoniji. U doba kada je već bilo srp. slikara školovanih u Beču ili kod rusko-ukrajinskih majstora, G. je zadržao konzervativne odlike ikonopisa. Prvi njegov veći rad je ikonostas u Molovinu kraj Iloka (1772), potom slijede ikonostasi u selu Orahovici i manastiru Lepavini (1775), u Podgorcima kraj Bjelovara 1777, u Velikom Pogancu 1779, Sredicama, Gudovcu i Velikoj Pisanici 1780, Pavlovu 1783. te Podravskoj Slatini 1785.

LIT.: M. Jovanović, Jovan Četirević Grabovan, Zbornik za likovne umetnosti (Novi Sad), 1965, 1. — V. Borčić, Zbirka ikona Odjela Srba u Hrvatskoj Povijesnog muzeja Hrvatske (katalog), Zagreb 1974, str. 9–10, 77–86. — Ista, Zbirka slika Odjela Srba u Hrvatskoj Povijesnog muzeja Hrvatske (katalog), Zagreb 1978. R.

GRABOVAN, Konstantin, slikar (Osijek, 1761 — oko 1820). Sin, a vjerojatno i učenik, slikara J. Grabovana. Slikao je 1795. s Lazarom Meičem ikonostas crkve u Slavonskom Kobašu. God. 1802. naslikao je ikonu na mramornom križu u porti pravoslavne crkve u Osijeku.

GRABUŠNIK (Grabuschnig, Grabusnik, Grabosnik), Franjo, zidar (XIX. st.). Javlja se u Varaždinu prije 1840. God. 1850. predložio (s F. Arnoldom i Bogomirom Siegertom) plan za adaptaciju palače Erdődy-Patačić u vojarnu, a 1850. plan za gradnju jednokatne gostionice u Knegincu u koju se trebala uklopiti drevna kneginječka kula.

LIT.: I. Lentić-Kugli, Varaždinski graditelji i zidari 1700–1850, Zagreb 1981.

F. GOTOVAC, stambena zgrada na Špinutu u Splitu

GRACIJANOV DEKRET (Gratiani decretum cum glossis), iluminirani rukopis iz XIV. st. u dominikanskome samostanu u Dubrovniku. Inicijali i minijature živih boja na zlatnoj pozadini imaju stilske oznake bolonjske minijatorske škole XIV. st. Ima ih na devet stranica. Ističe se inicijal P s dva prizora krštenja djeteta.

LIT.: H. Folnesics, Die illuminierten Handschriften in Dalmatien, Leipzig 1917. — Minijatura u Jugoslaviji (katalog), Zagreb 1964. R.

GRAČAC, naselje u J Lici, podno S padina Velebita, nastavano od prapov. doba (halštatska nekropola, rim. nalazi). Tragovi srednjovj. grada na *Gradini* blizu kat. crkve. Tu je bilo sijelo stare otučke župe. Grad se spominje 1302–1509; bio je u posjedu Ivana Karlovića. U tur. vlasti 1527–1687. Barokna župna crkva Sv. Jurja iz XVIII. st. stradala je u II. svj. ratu. U njoj je kasnobarokni epitaf grofa Kneževića (1781). U okolici Gračaca na groblju uz Otuču tri metra visok monolitni nadgrobni križ na grobu I. Balenovića iz XVI. st.

LIT.: A. Horvat, Veliki monolit uz Otuču, Bulletin JAZU, 1974, 1–3.

A. Ht.

GRAČAN, Stjepan, kipar (Prugovac, 28. II. 1941). Studirao je povijest umjetnosti i psihologiju u Zagrebu 1961–63; diplomirao na Akademiji 1967 (A. Augustinčić). Objavljivao je kritike u osječkom listu »Glas Slavonije« 1969–71. Bio je suosnivač i član lik. grupe »Biafra« (1970–78). U skulpturi naglašava izražajnost oblika, dovedena do paroksizma kritičke i humanistički angažirane tematike. Ljudski lik izobličen je u skladu sa svojim sadržajem, postavljen na tlo, zavijen gazom ili patiniran (*Tragovi*, 1970; *Grupa X*, 1971; *Dvije lutke sa Sinaja*, 1973). Autor je spomenika V. Nazoru u Zagrebu (1972), A. Cesaru u Osijeku (1974), žrtvama fašizma u Zatonu (1981) te Mariji Jurić-Zagorki (1991).

T. GOTOVAC, umjetnička akcija *Zagreb, volim te*

